

Møller *Sylvia curruca*

Global utbredelse

Hekkeområdet ligger i den vestlige og sentrale del av Palearktis, fra Jakutsk i øst og sentrale deler av Gobi, vestover via Tyrkia til Storbritannia. I Norden er mølleren mest utbredt i de sørlige og sommervarme områder. Nominatformen blir i øst avløst av 3 ulike underarter, hvorav *blythi* på høsttrekket kan opptre hos oss.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Som hekkefugl forekommer mølleren bare fast i Sør-Norge, med hovedutbredelsen på Østlandet og langs Sørlandskysten. I Trøndelag opptre mølleren spredt på egnede lokaliteter. De fleste steder er mølleren en fåtallig hekkefugl. Mølleren ser ut til å unngå de mest nedbørrike områder av Vest-Norge, men arten har like fullt ekspandert noe i denne landsdelen i forhold til det som er oppgitt av Haftorn (1971). Forekommer såvel i lavlandet som i høyfjellsområder.

Arten er knyttet til skogkanter med lav buskvegetasjon, åkerkanter, hekker eller hager. Typiske hekkeområder er beitemarker med einer og andre busker, eller ved glenner i furu- eller bjørkeskog. I fjellet finnes den lokalt i einerrike beitemarker i bjørkeskogen, som f.eks. på Dovre. Mølleren opptre i de samme biotopene som torsangeren, men mølleren tolererer større innslag av trær.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

I Norge var bestanden tilsynelatende stabil fram til midten av vårt århundre. I forhold til utbredelseskartet i Haftorn (1971) har utbredelsesområdet utvidet seg fra Aust-Agder til å omfatte kyststrekningen til og med Rogaland. Denne forskyvningen i utbredelsesområdet tyder på at bestanden har økt.

Som for torsangeren har mølleren fått tilgang på nye hekkelokaliteter i moderne tid, som følge av skogbruket og gjengroing av kulturmark. Dette kan forklare fordoblingen i den finske bestanden fra 1940-tallet fram til 1970-tallet (Järvinen & Väisänen 1979). Den store nedgangen som rammet torsangerbestanden på 1960- og 1970-tallet pga. tørke i vinterkvarteret rammet ikke mølleren, som har forskjellig overvintringsområde. Det er anslått at den norske bestanden ligger mellom 10.000 til 100.000 par, trolig nærmest det høyeste anslaget.

Hekkebiologi

Hannen ankommer hekkeområdet 1-2 uker før hunnen for å etablere og forsvare et territorium. Sangen er på det mest intense straks etter ankomsten og fram til pardannelsen, men avtar snart etter eggleggingen. I motsetning til torsangeren har ikke mølleren noen territoriell sangflukt, men synger ofte fra høye trær. Pga. det skjulte leveviset kan det derfor uten sangen være vanskelig å påvise arten. Den kraftige klappende sangen har gitt arten dens navn da man sammenlignet sangen med lyden fra møllesteiner. Ved forsvar av territoriet foretrekker mølleren å true inntrengerer med truepositur og ved å «kjeft». Det oppstår sjelden direkte fysisk kontakt (Cramp 1992). Forsvaret av territoriet avtar gradvis etter pardannelsen, slik at sene hanner og uparete fugler også kan ha tilhold i hekkeområdet (Cramp 1992).

Hannen bygger flere valgreir som hunnen velger blant. Reiret plasseres godt skjult enten i et løv- eller bartre like over bakken. Eggleggingen skjer i lavlandet fra slutten av mai, og i fjelltraktene fra juni. Vanligvis er kullet på 4-6 egg, hvorav 2-4 unger når flygedyktig alder. Under gunstige forhold er det kjent at mølleren kan klare to kull på en sesong. Ved reirforstyrrelser vil hunnen vanligvis trykke hardt på reiret. Faktisk kan en på det viset berøre fuglen på reiret før hun flyr av. Hannen vil da vanligvis varsle når faren nærmer seg. Hvis ungene blir truet, kan hannen avlede oppmerksomheten ved å spille såret, ellers er det vanlig at foreldrene varslar skarpt med en *tekk-tekk*-låt. Hele familien forlater hekkeområdet så snart ungene er fullt flygedyktige. Forventet levetid for mølleren er 2 år, men ringmerking viser at mølleren kan bli 5-7 år (Glutz von Blotzheim & Bauer 1991, Simms 1985).

Trekkforhold

Mølleren ankommer hekkelassene i første halvdel av mai, i fjellet noe senere. Ungfugl og foreldre streifer etter hekkesesongen omkring før høsttrekket begynner i juli-august. Særlig ungfuglene forekommer vanlig i Sør-Norge også i september, med noen funn i begynnelsen av oktober. Oktober-funn kan også gjelde fugler av rasen *blythi*. Slike sene fugler ernærer seg ofte på frukt og bær. Europeiske møllere overvintrer i Sudan og Etiopia. Ringmerking viser at trekket går i en smal front via Øst-Europa og Midt-Østen til Afrika. Flere norske ringfunn foreligger f. eks. fra Libanon.

Øystein R. Størkersen

Møller *Sylvia curruca*

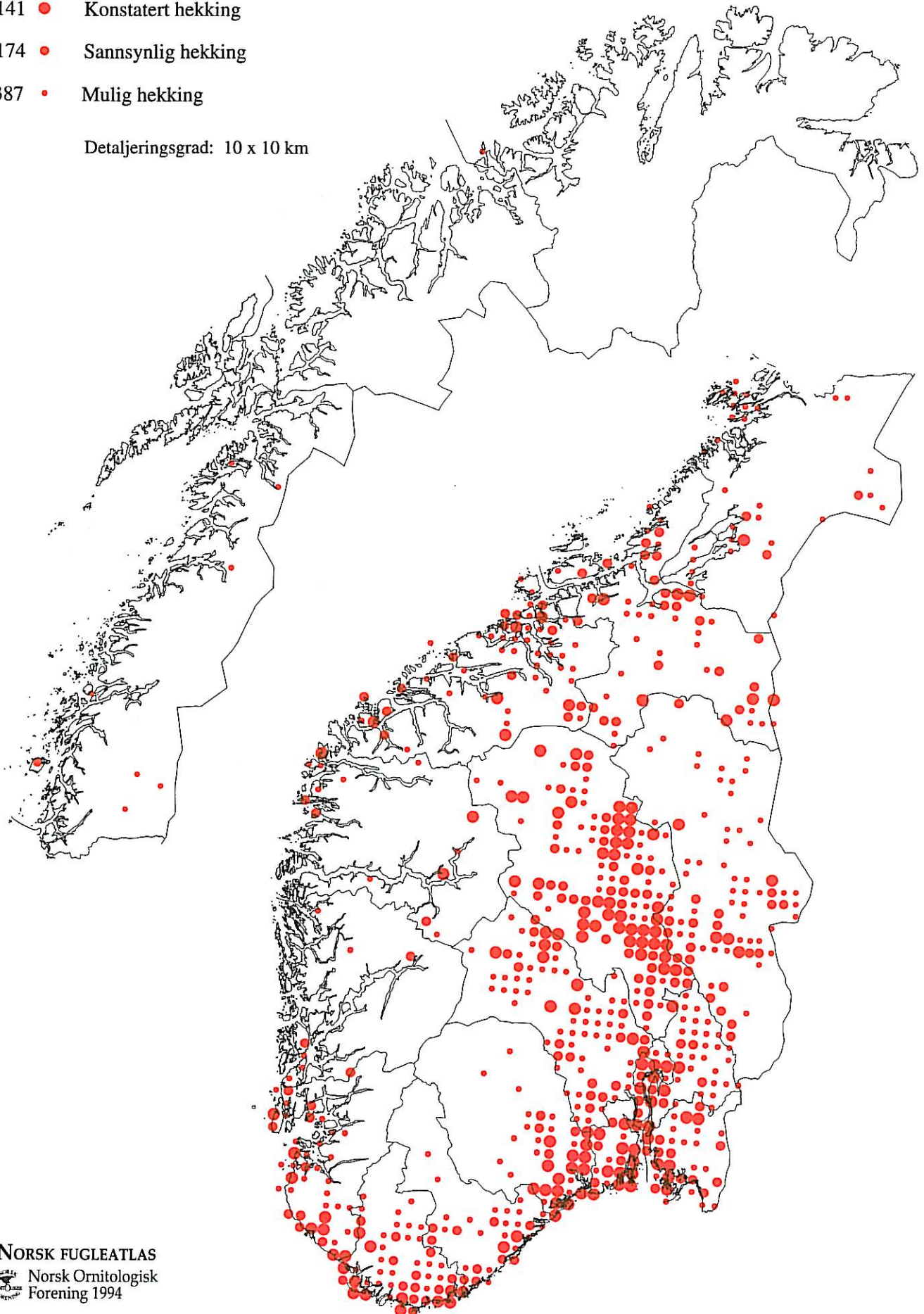

141 ● Konstatert hekking

174 ● Sannsynlig hekking

387 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

NORSK FUGLEATLAS

Norsk Ornitologisk
Forening 1994

